

Anexa nr. .... la ordinul ministrului, cercetării și inovării nr. .... /.....

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CERCETĂRII ȘI INOVĂRII

PROGRAMA ȘCOLARĂ

LIMBA ȘI LITERATURA RUSĂ MATERNĂ

CLASA a X-a

CICLUL INFERIOR AL LICEULUI

Aprobată prin ordinul ministrului

Nr. .... /.....

București, 2009

NOTĂ DE PREZENTARE

Disciplina *limba și literatura maternă* are un rol esențial în formarea personalității elevilor, în formarea unor deprinderi și abilități necesare pentru a le asigura accesul postșcolar la învățarea pe toată durata vieții și integrarea activă într-o **societate bazată pe cunoaștere**.

Prin studierea disciplinei *limba și literatura maternă* pe parcursul învățământului obligatoriu, elevii trebuie să-și formeze în primul rând competențele de comunicare indispensabile, în lumea contemporană, pentru orice tip de activitate profesională: să se exprime corect, clar și coerent în limba maternă, să asculte, să înțeleagă și să producă mesaje orale și scrise, în diverse situații de comunicare. De asemenea, studiul limbii și al literaturii materne contribuie semnificativ la formarea unei personalități autonome a elevilor, capabile de discernământ și de spirit critic, apte să-și argumenteze propriile opțiuni, dotate cu sensibilitate estetică, având conștiința propriei identități culturale și manifestând interes pentru varietatea formelor de expresie artistică.

Finalitățile disciplinei se reflectă nemijlocit în competențele generale și în setul de valori și atitudini enunțate în prezenta programă școlară, din care derivă întreaga structură curriculară (competențe specifice, cărora le sunt asociate conținuturile învățării). Aceste finalități își găsesc corespondent, în principal, în domeniul *Comunicare în limba maternă*, așa cum apare acesta definit în documentele Uniunii Europene (*Competențe cheie pentru învățământul pe tot parcursul vieții – Cadrul european de referință, Anexa la Recomandarea Parlamentului și a Consiliului European, 2006*), cât și în competențele transversale, menționate în același document, din domeniile *A învăța să înveți, Competențe sociale și civice, Conștiință și exprimare culturală*.

Paradigma de proiectare didactică a programelor școlare de *limba și literatura rusă maternă* (atât pentru gimnaziu, cât și pentru liceu) este una comunicativ-funcțională. Aceasta presupune **studiul integrat al limbii, al comunicării și al textului literar și nonliterar**. Principiile actualului model sunt:

- urmărirea unui set unitar și coerent de finalități ale studiului disciplinei pe parcursul întregii școlarități;
- adoptarea unui model didactic coerent, în cadrul căruia să apară evidentă deplasarea accentului de pe simpla achiziționare de cunoștințe pe structura de competențe, valori și atitudini, pe baza celor patru dimensiuni integratoare ale actului comunicativ (înțelegerea după auz, lectura, vorbirea și scrierea);
- diversificarea strategiilor, a metodelor și a situațiilor de învățare și adaptarea acestora la grupul-tintă;
- asigurarea caracterului flexibil al studierii limbii materne ruse, prin conectarea sa la realitățile vieții cotidiene și la lumea contemporană ;
- *renunțarea la compartimentarea* disciplinei în "limbă" și "literatură", asigurarea unei baze conceptuale pentru abordarea eficientă a studiului limbii, literaturii și al culturologiei ruse;
- reechilibrarea ponderii acordate în studiu variantei scrise și celei orale;
- îmbinarea echilibrată a proceselor de receptare și a celor de producere a mesajului;
- adoptarea unei perspective consecvent comunicative în cadrul căreia accentul să fie plasat pe aspectele concrete ale utilizării limbii.

Continuitatea față de programele anterioare de *limba și literatura rusă maternă* (pentru învățământul primar și gimnazial) este asigurată prin paradigma comunicativ-funcțională a disciplinei. Aceasta presupune studiul integrat al limbii, al comunicării și al literaturii în vederea dezvoltării atât a competențelor de comunicare orală și scrisă, cât și a deprinderilor de lectură (capacitatea de a înțelege și de a interpreta textele, de a fi un cititor competent și autonom, capacitatea de a înțelege și de a valoriza dintr-o perspectivă personală viziunea despre lume, despre condiția umană sau despre artă, exprimate în textele studiate).

Programele școlare de *limba și literatura rusă maternă* pentru **clasele a IX-a și a X-a, ciclul inferior al liceului**, sunt unitare din punctul de vedere al competențelor generale, al setului de valori și atitudini urmărite pentru acest segment de școlaritate și al principiului de organizare a conținuturilor pe durata celor doi ani de studiu.

Domeniile în care vor fi contextualizate activitățile de învățare pentru studierea disciplinei *limba și literatura rusă maternă* în clasa a X-a, ciclul inferior al liceului, sunt: (I) Literatură; (II) Limbă și comunicare.

Prin domeniul „limbă și comunicare” vor fi consolidate și extinse cunoștințele și deprinderile de exprimare orală și scrisă și de receptare a mesajelor orale și scrise. Domeniul „literatură” cuprinde modulele „receptarea textului literar” și „literatură și alte arte”.

Potrivit planurilor cadru de învățământ în vigoare, în clasa a X-a, ciclul inferior al liceului, disciplina *limba și literatura maternă* are același statut și regim orar ca și disciplina „limba și literatura română”, având alocate **3 ore pe săptămână în trunchiul comun (TC)** la toate profilurile și specializările.

În afara celor 3 ore pe săptămână din **TC**, au alocată în plus câte **o (una) oră pe săptămână în curriculum diferențiat (CD)** următoarele filiere, profiluri și specializări:

- ⇒ filiera teoretică, profil umanist, toate specializările;
- ⇒ filiera vocațională, profil pedagogic, toate specializările;
- ⇒ filiera vocațională, profil teologic, toate specializările;
- ⇒ filiera vocațională, profil ordine și securitate publică, specializarea „științe sociale”.

Programa școlară conține două tipuri de curriculum diferențiat:

- **CD tip A** (ale cărui conținuturi sunt marcate în programă prin semnul *): destinat tuturor specializărilor din cadrul filierei vocaționale, profilurile pedagogic și teologic;
- **CD tip B** (ale cărui conținuturi sunt marcate în programă prin semnul **): destinat specializărilor „filologie” și „științe sociale” din cadrul filierei teoretice, profil umanist, specializării „științe sociale” din cadrul filierei vocaționale, profil ordine și securitate publică.

Structura programei școlare pentru clasa a X-a este următoarea:

- Competențe generale.
- Valori și atitudini.
- Competențe specifice și conținuturi asociate acestora.
- Recomandări privind conținuturile învățării.
- Sugestii metodologice.

COMPETENȚE GENERALE

- 1. Utilizarea corectă și adecvată a limbii ruse în receptarea și în producerea mesajelor în diferite situații de comunicare**
- 2. Folosirea modalităților de analiză tematică, structurală și stilistică în receptarea diferitelor texte literare și nonliterare**
- 3. Argumentarea în scris și oral a unor opinii în diverse situații de comunicare**
- 4. Identificarea specificului culturii ruse în context multi- și intercultural, național și universal**

VALORI ȘI ATITUDINI

- √ Cultivarea plăcerii de a citi, a gustului estetic în domeniul literaturii
- √ Stimularea gândirii autonome, reflexive și critice în raport cu diversele mesaje receptate
- √ Formarea unor reprezentări culturale privind evoluția și valorile literaturii ruse
- √ Stabilirea unor conexiuni între literatura rusă și literatura universală
- √ Cultivarea unei atitudini pozitive față de comunicare și a încrederii în propriile abilități de comunicare
- √ Abordarea flexibilă și tolerantă a opiniilor și argumentelor celorlalți
- √ Dezvoltarea interesului față de comunicarea interculturală
- √ Manifestarea interesului față de cultura și civilizația rusă și față de specificul cultural al etniei rușilor-lipoveni

COMPETENȚE SPECIFICE ȘI CONȚINUTURI

Toate competențele specifice și toate conținuturile din coloana TC aparțin trunchiului comun și sunt obligatorii pentru toate filierele, profilurile și specializările din cadrul ciclului inferior al liceului.

1. Utilizarea corectă și adecvată a limbii ruse în receptarea și în producerea mesajelor în diferite situații de comunicare

Competențe specifice	Conținuturi		
	TC	CD tip A*	CD tip B**
1.1. Identificarea funcțiilor stilistice ale limbii în interpretarea și în studiul diferitelor tipuri de texte	- registrele limbii: limbaj arhaic, popular, regional, colocvial, argou, jargon - expresivitatea în limbajul comun și în limbajul poetic	- valori stilistice ale unor categorii morfosintactice	- valori stilistice ale unor categorii morfosintactice
1.2. Receptarea adecvată a sensului/ sensurilor unui mesaj transmis prin diferite tipuri de texte orale sau scrise	- sens denotativ și sensuri conotative - cunoașterea sensului corect al cuvintelor (în special al neologismelor) - elemente care înlesnesc sau perturbă receptarea (canalul, codul, contextul) - mesaje din domeniul audio-vizualului	- citirea graficelor, a schemelor sau a tabelelor sinoptice, a altor documente specifice domeniului de specializare	- calitățile generale ale stilului: claritate, proprietate, precizie, puritate, corectitudine, variație stilistică, simetrie, naturalețe, cursivitate, eufonie
1.3. Folosirea adecvată a strategiilor și a regulilor de exprimare orală în monolog și în dialog	- diverse tipuri de monolog și dezbateri pe teme de interes curent sau pornind de la textele literare studiate - interviu de angajare - elemente verbale, nonverbale și paraverbale		
1.4. Redactarea unor compoziții despre textele studiate și a unor texte funcționale sau a unor proiecte	- analiză, comentariu, eseu structurat și eseu liber - cerere, proces-verbal, CV, scrisoare de intenție, scrisoarea în format electronic (e-mail) - proiecte (planificarea activității, munca în echipă și atribuții asumate, prezentarea proiectului, finalități, modalități de evaluare a proiectului)	- documente specifice domeniului de specializare (de exemplu, referate științifice, proces-verbal etc.)	- paralelă - tipuri de frazare în funcție de tipul de text (concizie, prolixitate, organizarea discursului prin parataxă sau prin hipotaxă etc.)

* Conținuturile din coloana **CD tip A** se adresează tuturor specializărilor din cadrul filierei vocaționale, profilurile pedagogic și teologic.

** Conținuturile din coloana **CD tip B** se adresează specializărilor „filologie” și „științe sociale” din cadrul filierei teoretice, profil umanist, precum și specializării „științe sociale” din cadrul filierei vocaționale, profil ordine și securitate publică.

Competențe specifice	Conținuturi		
	TC	CD tip A*	CD tip B**
1.5. Utilizarea, în exprimarea proprie, a normelor ortografice, ortoepice, de punctuație, morfosintactice și folosirea adecvată a unităților lexico-semantică	<ul style="list-style-type: none"> - folosirea adecvată a cuvintelor în context - folosirea corectă a formelor flexionare - utilizarea corectă a elementelor de relație - utilizarea variantelor lexicale literare - utilizarea corectă a unităților frazeologice - etimologia populară, hipercorectitudinea - pronunțare corectă (pronunții hipercorecte) 	- pronunțarea corectă a numelor proprii și a neologismelor specifice domeniului de specializare	- folosirea adecvată a neologismelor în context

2. Folosirea instrumentelor de analiză tematică, structurală și stilistică în receptarea diferitelor texte literare și nonliterare

Competențe specifice	Conținuturi		
	TC	CD tip A*	CD tip B**
2.1. Identificarea și analiza principalelor componente de structură și de limbaj specifice textului narativ	<ul style="list-style-type: none"> - construcția subiectului în textul narativ - compoziția textului narativ - personajele în textul narativ - modalități de caracterizare a personajului; tipuri de personaje - instanțele comunicării în textul narativ - perspectiva narativă - specii epice: roman, nuvelă, basm cult - registre stilistice, limbajul personajelor, limbajul naratorului - stilul direct, stilul indirect, stilul indirect liber - evoluția prozei în literatura rusă 		<ul style="list-style-type: none"> - specii epice (în plus față de cele menționate la conținuturile de trunchi comun): povestire - formule narative: povestirea în ramă, povestirea în povestire

* Conținuturile din coloana **CD tip A** se adresează tuturor specializărilor din cadrul filierei vocaționale, profilurile pedagogic și teologic.

** Conținuturile din coloana **CD tip B** se adresează specializărilor „filologie” și „științe sociale” din cadrul filierei teoretice, profil umanist, precum și specializării „științe sociale” din cadrul filierei vocaționale, profil ordine și securitate publică.

Competențe specifice	Conținuturi		
	TC	CD tip A*	CD tip B**
2.2. Identificarea și analiza principalelor componente de structură și de limbaj specifice textului dramatic	<ul style="list-style-type: none"> - construcția subiectului în textul dramatic - compoziția textului dramatic - modalități de caracterizare a personajelor dramatice - registre stilistice, limbajul personajelor, notațiile autorului - specii dramatice: comedia, evoluția dramaturgiei (creație dramatică și spectacol) în cultura rusă 		- specii dramatice (în plus față de cea prevăzută pentru trunchiul comun): drama
2.3. Identificarea și analizarea elementelor de compoziție și de limbaj în textul poetic	<ul style="list-style-type: none"> - titlu, incipit, relații de opoziție și de simetrie, elemente de recurență (motiv poetic, leitmotiv) - figuri semantice (tropi) - elemente de prozodie - poezie epică, poezie lirică - instanțele comunicării în textul poetic - momente ale evoluției poeziei în literatura rusă 		- lirism obiectiv și lirism subiectiv
2.4. Folosirea unor modalități diverse de înțelegere și de interpretare a textelor literare studiate	<ul style="list-style-type: none"> - temă și viziune despre lume - sensuri multiple ale textelor literare 		

3. Argumentarea în scris sau oral a unor opinii în diverse situații de comunicare

Competențe specifice	Conținuturi		
	TC	CD tip A*	CD tip B**
3.1. Identificarea structurilor argumentative în diverse situații de comunicare în vederea sesizării logicii și coerenței mesajului	<ul style="list-style-type: none"> - structuri și tehnici argumentative în texte literare și nonliterare, scrise sau orale (consolidare) - logica și coerența textului 	<ul style="list-style-type: none"> - structuri argumentative în texte nonliterare specifice domeniului de specializare 	

* Conținuturile din coloana **CD tip A** se adresează tuturor specializărilor din cadrul filierei vocaționale, profilurile pedagogic și teologic.

** Conținuturile din coloana **CD tip B** se adresează specializărilor „filologie” și „științe sociale” din cadrul filierei teoretice, profil umanist, precum și specializării „științe sociale” din cadrul filierei vocaționale, profil ordine și securitate publică.

Competențe specifice	Conținuturi		
	TC	CD tip A*	CD tip B**
3.2. Compararea unor argumente diferite pentru a-și formula judecăți proprii	- interpretări și judecăți de valoare exprimate în critica și istoria literară, în cronici de spectacol		- evoluția criticii literare în cultura rusă - dosarul critic
3.3. Elaborarea unei argumentări scrise pe baza textelor studiate	- tehnici de argumentare - verbe evaluative, adverbe de mod/ predicative ca indici ai subiecti-vității evaluative; cuvinte cu rol argumentativ; structuri / tipare sintactice în argumentare - tipuri de texte (eseu, comentariu, analiză)	- argumentări orale și scrise uzuale în domeniul de specializare	

4. Identificarea specificului culturii ruse în context multi- și intercultural, național și universal

Competențe specifice	Conținuturi		
	TC	CD tip A*	CD tip B**
4.1. Analiza elementelor specifice de cultură și civilizație rusă în operele studiate	- elemente privind tradițiile și obiceiurile etniei, evoluția acesteia; manifestări și trăsături ale culturii ruse în textele studiate - modalități de reflectare a elementelor specifice de cultură și civilizație în diverse arte (dans, muzică, film, literatură, etc.)		- proiecte privind specificul culturii ruse, pornind de la date prezente în operele studiate
4.2. Evidențierea formelor actuale de manifestare ale culturii ruse	- rolul personalităților culturale actuale provenite din rândurile etniei, în context local / național - forme actuale de manifestare ale culturii ruse (dans, muzică, film, literatură, arte vizuale etc.)	- proiecte privind manifestări culturale semnificative din actualitate (dans, muzică, film, literatură, arte vizuale etc.)	- ilustrări ale tendințelor actuale ale literaturii ruse.

* Conținuturile din coloana **CD tip A** se adresează tuturor specializărilor din cadrul filierei vocaționale, profilurile pedagogic și teologic.

** Conținuturile din coloana **CD tip B** se adresează specializărilor „filologie” și „științe sociale” din cadrul filierei teoretice, profil umanist, precum și specializării „științe sociale” din cadrul filierei vocaționale, profil ordine și securitate publică.

RECOMANDĂRI PRIVIND CONȚINUTURILE ÎNVĂȚĂRII

În clasa a X-a, ciclul inferior al liceului, conținuturile învățării sunt grupate în două domenii: **I. Literatură și II. Limbă și comunicare.**

Domeniul **Literatură** urmărește familiarizarea elevilor cu: principalele tipuri de texte literare; noțiunile și tehnicile de analiză și de interpretare menite să înlesnească înțelegerea textelor epice, dramatice și lirice, în proză sau în versuri; repere de ordin istoric care să ajute la formarea unei viziuni de ansamblu asupra literaturii ruse.

Maniera de prezentare a conținuturilor permite profesorilor și autorilor de manuale să caute soluțiile optime pentru organizarea parcursului didactic (modalitatea de corelare a conținuturilor, ordinea abordării acestora, structurarea unităților didactice).

În clasa a X-a se vor studia **minimum 12 texte literare** la filierele/ profilurile/ specializările cu 3 ore pe săptămână/ **minimum *13 texte literare** la filierele/ profilurile/ specializările care au curriculum diferențiat de tip A (**CD tip A**) și **minimum **14 texte literare** la filierele/ profilurile/ specializările care au curriculum diferențiat de tip B (**CD tip B**). La acestea se adaugă studiul integral sau fragmentar al unor texte ilustrative pentru recenzie/ cronică literară, eseu sau studiul critic și cronică de spectacol. Profesorii (și autorii de manuale) vor alege textele pe care le consideră potrivite cerințelor formulate.

Se recomandă să se acorde atenție, în măsura posibilităților, studiului unor **texte integrale**. Aceasta nu exclude recurgerea la texte fragmentare, în special în cazul speciilor literare de mari dimensiuni (nuvelă, roman etc.).

În alegerea textelor se va ține seama, în plus față de criteriile indicate la fiecare listă minimală, de următoarele criterii generale: **accesibilitate** în raport cu nivelul dezvoltării intelectuale și de cultură generală a elevilor; **atractivitate**; **valoare**; **varietatea** autorilor selectați; **volumul de lecturi** propuse pe parcursul întregului an școlar în raport cu timpul disponibil.

Programa oferă sugestii, cu titlu de exemplificare, menite să ajute opțiunile profesorilor. Listele de exemple sunt deschise, profesorii (autorii de manuale) având libertatea de a alege alți autori sau alte texte, care nu figurează în aceste liste.

În măsura în care nivelul clasei și interesele de învățare ale elevilor o permit, profesorul poate să lărgască numărul de texte propuse pentru studiu sau poate să recurgă la lecturi suplimentare, în corelație cu tipurile de texte studiate. Pentru ilustrare, pot fi recomandate și scrieri din literatura universală în traducere rusă.

Cel puțin jumătate dintre textele literare selectate vor aparține autori: A.C. Пушкин, A.A. Фет, М.Ю Лермонтов, М.Е Салтыков-Щедрин, Н.В Гоголь, И.С Тургенев, А.П Чехов, Л.Н. Толстой, С.А Есенин, И.А Бунин, А.Н Толстой, Б.Л. Пастернак, М.А Шолохов, В.Г. Распутин.

I. LITERATURĂ

Domeniul „Literatură” propune două module : 1. «Receptarea textelor literare» și 2. «Literatura și alte arte».

1. Receptarea textelor literare

1.1. Lectura textelor literare

A. Cum citesc proză narativă?

- **Proză scurtă** – cel puțin 2 / **3 texte. De exemplu:
  - un basm cult (de exemplu: «Повесть о том, как один мужик двух генералов прокормил» – М.Е. Салтыков-Щедрин; «Аленький цветочек» – С.Т. Аксаков; «Конёк-горбунок» – П.П.Ершов etc.)
  - o nuvelă (de exemplu: «Первая любовь» – И.С.Тургенев»; «Смерть чиновника» – А.П.Чехов; «Старуха» – В.Г.Распутин; «Танька» – И.А.Бунин etc.)
  - o povestire (de exemplu: «Шинель» – Н.В. Гоголь; «Человек в футляре» – А.П. Чехов; «Судьба человека» – М.А. Шолохов etc.)

- **Roman** – 3 texte care să reliefeze aspecte legate de construcția subiectului, caracterizarea personajelor, tehnici narative, stil, expresivitate. De exemplu: «Герой нашего времени» – М.Ю.Лермонтов; «Война и мир» – Л.Н.Толстой; «Дворянское гнездо» – И.С.Тургенев; «Сёстры» – А.Н.Толстой; Б.Л.Пастернак – «Доктор Живаго» etc.

B. Cum citesc poezie?

- **Poezie lirică** – minimum 3 texte. Recomandăm selectarea unor texte de mare valoare artistică, de exemplu: «К***», «Я вас любил» – А.С. Пушкин; «Какая ночь! Как воздух чист» – А.А.Фет; «Не жалею, не зову, не плачу», «Шаганэ, ты моя Шаганэ», «Письмо к сестре», «Ну, целуй меня, ...» – С.А. Есенин etc.; «Всё начинается с любви» – Р.А. Рождественский; «Я не люблю» – В.В. Высоцкий etc.
- **Poezie epică** – minimum 3 texte. Recomandăm texte de mare valoare artistică, de exemplu: «Медный всадник» – А.С.Пушкин; «Демон» – М.Ю.Лермонтов; «Анна Снегина» – С.А. Есенин; «Василий Тёркин» – А.Т. Твардовский etc.
- Grupajele care vor fi selectate vor ilustra aspecte legate de semnificația titlului, lirism obiectiv și lirism subiectiv, analiza semantico-stilistică, elemente de recurență (motiv poetic, leitmotiv).

1.2. Confruntarea cu receptarea de către ceilalți a textelor literare

A. Cum discut despre un text literar?

- Argumentarea interpretărilor semantico-stilistice

B. Cum folosesc sugestiile criticii literare?

- Realizarea de argumentări scrise – prin eseu, comentariu, analiză, recenzie.

Se vor avea în vedere texte critice care să facă referire la textele literare selectate pentru analiză.

2. Literatură și alte arte

2.1. Textul dramatic și arta spectacolului : o comedie, **o dramă.

- Lectura unui text dramatic și vizionarea punerii în scenă.

Profesorii vor selecta un text dramatic în care să se identifice elemente de construcție a subiectului, compoziție, registre stilistice, modalități de caracterizare a personajelor. Dacă va exista posibilitatea, profesorii vor propune dezbaterii o piesă din dramaturgia rusă fie prezentate la TV, fie interpretate pe scena teatrului din localitate, fie vizionând /ascultând casetă video/înregistrare audio. Totodată, profesorii pot realiza împreună cu elevii dramatizări ale piesei citite, astfel încât ei să realizeze elemente specifice ale artelor spectacolului și să înțeleagă relația dintre textul dramatic și punerea lui în scenă.

II. LIMBĂ ȘI COMUNICARE

Studiul limbii ruse se axează pe două coordonate: (a) *normativă* și (b) *funcțională*, având ca obiectiv deprinderea elevilor de a folosi limba maternă corect, adecvat și eficient în producerea și receptarea textelor orale și scrise.

Abordarea conținuturilor propuse se va face în ordinea aleasă de autorii de manuale sau de profesori, integrându-le acolo unde consideră că au eficiență didactică. Se recomandă **folosirea ca text-suport pentru studiul limbii a celor selectate pentru domeniul „Literatură“**, ca și stabilirea de corelații între diverse discipline având ca obiect folosirea limbajului (retorică, stilistică, pragmatică etc.).

Apariția unui anumit element de conținut în programă nu impune existența unei lecții cu același titlu în manual. Se recomandă abordarea acestor elemente prin modalitățile care permit înțelegerea fenomenului respectiv: exerciții, exemplificări, explicații succinte etc. Aspectele teoretice vor fi reduse la strictul necesar, în favoarea aplicațiilor practice.

1. Producerea mesajelor orale și scrise

1.1. Exprimarea orală

A. Dialogul

- tipuri: *dezbaterea; interviul (interviul mass-media, interviul de angajare)*
- actualizarea regulilor, a tehnicilor și a structurii dialogului

B. Monologul

- tipuri: *monolog argumentativ*
- actualizarea regulilor, a tehnicilor și a structurii monologului

C. Evaluarea discursului oral, în funcție de următoarele repere:

- conținutul discursului (adecvarea la tema expunerii, a dialogului; relevanța intervențiilor, claritatea ideilor, înlănțuirea logică a acestora);
- componenta verbală (utilizarea corectă a aspectelor de ordin fonetic, lexical, a aspectelor de sintaxă a propoziției și a frazei; utilizarea adecvată a regulilor și procedeele care asigură organizarea generală a unui text: legătura între fraze, coerența între părți, structura textuală, narativă, descriptivă argumentativă, utilizarea regulilor și procedeele care determină folosirea limbii în context: utilizarea registrelor limbii, a normelor de interacțiune verbală, adaptarea la parametrii situației de comunicare etc.);
- componenta nonverbală (elemente chinestezice: privire, atitudini corporale, mișcări, gesturi, expresia feței; poziția locutorilor etc.) și componenta paraverbală (vocea: calitate, debit, inflexiuni, intonație, pauze etc.).

1.2. Exprimarea scrisă

√ Tipuri de texte pentru redactare:

- rezumat, caracterizare de personaj, eseu structurat și eseu liber (actualizare), comentariu, analiză, **paralelă;
- cerere, proces-verbal, CV, scrisoare de intenție, scrisoare în format electronic (e-mail), *alte texte specifice domeniului de specializare;
- proiecte.

1.3. Niveluri de constituire a mesajului în comunicarea orală și scrisă

• fonetic, ortografic și de punctuație

- pronunțarea corectă (pronunțarea și scrierea corectă a numelor proprii, pronunții hipercorecte)
- pronunțarea nuanțată (ton, pauză, intonație)
- norme ortografice și de punctuație

• morfosintactic

- folosirea corectă a formelor flexionare (forme flexionare ale verbului, adjective fără grade de comparație, numerale etc.)
- utilizarea corectă a elementelor de relație (prepoziții, particule, conjuncții, pronume relative etc.)
- utilizarea variantelor lexicale literare

• lexico-semantic

- utilizarea corectă a unităților frazeologice
- etimologia populară, hipercorectitudinea
- sens denotativ, sensuri conotativ

• stilistico-textual

- stilurile funcționale adecvate situației de comunicare
- limbaj standard, limbaj literar, limbaj colocvial, limbaj popular, limbaj regional, limbaj arhaic; argou, jargon
- stil direct și stil indirect, stil indirect liber
- **calitățile generale și particulare ale stilului: claritate, proprietate, precizie, puritate, corectitudine, variație stilistică, simetrie, naturalețe, cursivitate, eufonie
- **tipuri de frazare în funcție de tipul de text (concizie, prolixitate, organizarea discursului prin parataxă sau prin hipotaxă etc.)

• nonverbal și paraverbal

- rolul elementelor nonverbale și paraverbale: privire, gestică, mimică, spațiul dintre persoanele care comunică, tonalitate, ritmul vorbirii etc.

2. Receptarea diverselor tipuri de mesaje¹

- informația verbală în domeniul audio-vizual (știri radio, știri TV)
- factori care înlesnesc sau perturbă receptarea (cod, canal, context)

¹ Conținuturile recomandate în cadrul acestui paragraf vor fi abordate în raport cu textele studiate, cu accent asupra interpretării semnificațiilor acestora.

2.1. Niveluri ale receptării

- **fonetic, ortografic și de punctuație**
  - dificultăți de înțelegere a mesajului cauzate de forme incorecte de pronunțare
  - rolul semnelor ortografice și de punctuație în înțelegerea mesajelor scrise
- **morfosintactic**
  - ambiguități morfosintactice care îngreunează înțelegerea mesajului
- **lexico-semantic**
  - interpretarea sensului cuvintelor în context
  - rolul câmpurilor semantice în interpretarea mesajelor scrise și orale
- **stilistico-textual**
  - rolul figurilor de stil și al procedeelor artistice
  - rolul elementelor arhaice și regionale în receptarea mesajelor
  - receptarea în funcție de tipurile de texte (ficționale și nonficționale)
  - receptarea în raport cu genurile și speciile literare în care se încadrează textele respective
  - tipuri de texte și structura acestora: textul narativ, textul poetic, textul dramatic; diverse texte de tip funcțional, textul argumentativ
- **nonverbal și paraverbal**
  - influența elementelor nonverbale și paraverbale asupra înțelegerii mesajului oral

SUGESTII METODOLOGICE

➔ Orientarea studiului către elevi

Profesorii vor lua ca reper nevoile reale ale elevilor, adaptându-și demersurile didactice în funcție de acestea. Finalitățile disciplinei se pot realiza eficient prin centrarea pe procesul învățării, pe activitatea elevului. De aici decurge necesitatea de a pune un accent mai mare pe activitățile didactice de tip formativ și performativ, care presupun implicare și interacțiune pentru rezolvarea unor sarcini de învățare concrete. Profesorii se vor ghida în activitatea la clasă în primul rând după programa școlară și vor folosi manualele ca instrumente de lucru flexibile și adaptabile nevoilor concrete ale grupului de elevi cu care lucrează. Profesorii au libertatea de a selecta atât metodele pe care le consideră cele mai adecvate pentru atingerea finalităților vizate, cât și temele și textele pentru studiu. Opțiunea pentru selectarea temelor și a textelor se poate baza pe chestionare de evaluare a capacităților și a intereselor de studiu ale elevilor din clasă.

➔ Caracterul funcțional, practic, aplicativ al predării-învățării

Având în vedere că programa are la bază competențele generale și cele specifice, conținuturile apar, în acest context, drept mijloace de realizare a finalităților disciplinei. În ceea ce privește producerea de mesaje scrise și orale, se vizează competențe procedurale care să poată fi transferate în contexte diverse (rezumare, analiză, comparare, argumentare, descriere etc.). Textele ficționale și nonficționale vor fi folosite ca mijloace pentru formarea deprinderilor de receptare, care să poată fi aplicate adecvat și la lectura altor texte de același tip. Pentru sugestii și exemple de activități de învățare, se poate consulta volumul *Ghid metodologic. Aria curriculară Limbă și comunicare, liceu*, București, Editura Aramis, 2002, elaborat de Consiliul Național pentru Curriculum.

➔ Diversificarea metodelor și instrumentelor de evaluare

O eficiență sporită a învățării decurge și din tipurile de evaluare întrebuințate în procesul didactic. Este recomandabil ca profesorii să folosească în mod adecvat scopurilor educaționale toate tipurile de evaluare: evaluare inițială, evaluare continuă și evaluare sumativă; evaluare de proces, de produs și de progres. De asemenea, pentru a face învățarea mai atractivă pentru elevi, se pot folosi metode și instrumente complementare de evaluare: observarea sistematică a comportamentului elevilor, investigația, referatul, proiectul, portofoliul, autoevaluarea. Pentru exemple și sugestii, se poate consulta volumul *Ghid de evaluare. Limba și literatura română*, București, Editura Aramis, 2001, elaborat de Serviciul Național de Evaluare și Examinare.